

Simona Šinko

»SLOVENIJA – UČEČA SE DEŽELA« IN DRUGE ZAMISLI DR. JELENCA OB NJEGOVEM JUBILEJU

Letos je dr. Zoran Jelenc praznoval 80-letnico. Jubileji so dragoceni, a še bolj dragoceno je, da je v vseh teh letih opravil mnogo dela za ljudi, mnogo dela, pomembnega za izobraževanje in učenje odraslih na splošno, in tudi zelo konkretnih aktivnosti, ki so (in še vplivajo) na delo strokovnjakov na področju izobraževanja odraslih ter kakovost življenja posameznikov, udeležencev izobraževanja odraslih.

Med drugim je bil tudi član prvega uredniškega odbora naše revije (1995) in še vedno sodeluje pri oblikovanju sporočil s svojimi članki. Njegove zamisli, izhajajoče iz globokih humanističnih prepričanj, spodbujajo spremembe v naši družbi. Če naj bo Slovenija res »učeča se dežela« in če naj se udejanja vseživljenjsko učenje, kot ga opisuje Zoran Jelenc, je potrebno spreminjati sistem izobraževanja ter vsakemu posamezniku in posameznici dati možnost za nenehno učenje, ki osvobaja misli iz okov predsodkov in prakse iz okov okostenelih navad. Pomemben del profesionalnega delovanja dr. Jelenca je prav aktivno zavzemanje za spremembe na področju systemskega urejanja izobraževanja odraslih. To pa terjata tako razvijanje teorije, predvsem komparativnih pristopov in analiz, kot prakse izobraževanja odraslih. Njegov jubilej je priložnost, da tudi v Andragoških spoznanjih v ospredje postavimo nekaj utrinkov iz »andragoškega« dela njegove življenjske poti.

Dr. Jelenc svoje znanje prepleta med področji andragogike, pedagogike, psihologije, sociologije, glasbe, pravnih ureditev ... Mnogoterost področij le spodbuja inovativno delovanje. Diplomiral je na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani iz psihologije in pedagogike, podiplomski študij je opravil na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo, doktorski študij je končal leta 1992 z disertacijo *Neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah*, ki je ponudila podroben vpogled v neformalno izobraževanje. Poleg formalnega študija se je tudi dodatno strokovno izobraževal in izpopolnjeval v Sloveniji in tujini. Verjetno je bilo za njegovo profesionalno pot posebno pomembno srečanje s kanadskimi andragogi, predvsem A. Toughom, in začetnikom raziskovanja toka (*flow*) Csikszentmihalyijem, saj v njegovih razpravah sledimo zaupanju v človekovo zmožnost nenehnega transformiranja, kot ga vzpostavljajo v humanistični in pozitivni psihologiji.

Kot zanimivost naj omenimo, da je na področje vzgoje in izobraževanja dr. Jelenc vstopil kot učitelj violine na nižji glasbeni šoli. Po diplomi je delal kot psiholog in pedagog (ter

tudi direktor) v Vzgojni posvetovalnici v Ljubljani, kjer se je najprej ukvarjal z otroki in mladino, ob tem pa je prek svetovalnega dela s starši in učitelji začel odkrivati andragoško dejavnost. V tem obdobju je pomembno prispeval k razvijanju vzgojnosvetovalne dejavnosti in psihosocialne skrbi za otroke s posebnimi potrebami oz. za osebnostno in vedenjsko motene otroke. Njegovo delovanje na področju svetovanja se je kasneje nadaljevalo v razvoj andragoškega svetovalnega dela, ki ga je oblikoval tudi kot študijski predmet na Filozofski fakulteti v okviru študija andragogike.

Raznoliko poklicno pot je nadaljeval na področju promocije in informacij, svetovanja za organizacijo, kadre in izobraževanje v podjetjih, raziskovalno pot pa kot višji strokovni sodelavec na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo Univerze v Ljubljani in kot raziskovalec na Pedagoškem inštitutu.

Osemdeseta in devetdeseta leta so obdobje, ki je imelo pomembno vlogo pri splošnem koncipiranju razvoja izobraževanja odraslih v Sloveniji in snovanju strategije za njegov razvoj. Opravljanje raziskav in najvišjih funkcij v domačih združenjih za izobraževanje odraslih mu je omogočilo vplivanje na razvoj izobraževanja odraslih v Sloveniji in takratni Jugoslaviji. Kot rezultat številnih prizadevanj, pri katerih je imel vidno vlogo, so bile po letu 1991 dosežene pomembne sistemske izboljšave položaja in razvoja izobraževanja odraslih v Sloveniji. Pri tem je šlo predvsem za področja, kot so upravljanje, zakonodaja, financiranje, razvojna infrastruktura, izobraževanje andragogov. Dr. Jelenc je bil med pobudniki ustanovitve Andragoškega centra Slovenije (ACS) ter je kot prvi direktor in dejaven raziskovalec postavil temelje za njegovo razvojno in raziskovalno delo, vpeto v mednarodne projekte. Kot direktor ACS je delal od leta 1991 do upokojitve leta 1998. Upokojitev pa ni pomenila prekinitve profesionalnega delovanja, saj je dr. Jelenc na področju izobraževanja odraslih še vedno zelo dejaven, vključuje se v aktualno dogajanje, raziskuje in piše.

V začetku devetdesetih je s svojim delom in pobudami v sodelovanju z različnimi skupinami omogočil vpeljevanje in razvijanje vrste inovativnih projektov na področju izobraževanja in učenja odraslih, ki še zdaj potekajo po vsej Sloveniji ter ga tako posredno povezujejo z življenjem številnih posameznikov, udeležencev izobraževanja odraslih. Med te dejavnosti spadajo borza znanja, središča za samostojno učenje, projektno učenje za mlade, študijski krožki, izobraževanje za življenjsko uspešnost, teden vseživljenjskega učenja, nove metode za ugotavljanje in potrjevanje znanja, informacijsko-svetovalna dejavnost pri izobraževanju odraslih, razvoj družinske pismenosti in državljankega izobraževanja itn.

Večino teh projektov je dr. Jelenc idejno zasnoval v sodelovanju s strokovnjaki na podlagi raziskav andragoške prakse v tujini in doma. Med njimi posebej izstopata projekta *Borza znanja* in *Teden vseživljenjskega učenja*, ki ju je dr. Jelenc v okviru delovanja na ACS vpeljal po zgledih iz tujine (ZDA, Velika Britanija). V obeh so bile tuje izkušnje pomembno izboljšane, projekta sta se v Sloveniji dobro »prijela« in zaživela v izvirnih različicah. Ti projekti so k udejstvovanju na področju izobraževanja odraslih spodbudili številne ustanove (zasebne organizacije, ljudske univerze, knjižnice, društva) ter k vključitvi v izobraževanje odraslih privabile tudi številne posameznike iz različnih ciljnih sku-

pin. Njegove zamisli so filigransko prodirale do mnogih ljudi v Sloveniji in tudi tako širile idejo Slovenije kot učeče se dežele.

Ob projektih, ki so se širili po mestih in podeželju Slovenije, je bil tudi organizator mednarodnih konferenc in raziskav – posebej omenimo njegovo vlogo kot nosilca dveh primerjalnih raziskav, *Znani andragogi o andragogiki* ter mednarodne primerjalne raziskave o izobraževanju odraslih v državah srednje in vzhodne Evrope, s katerima sta njegovo delo in s tem tudi slovenska andragogika postala vidna in prepoznavna tudi v tujini. Skupaj s profesorjem Jugom in profesorico Krajnčevco ter drugimi raziskovalci so sestavljali zgodovinsko, komparativno in metodološko mrežo raziskav.

Dr. Jelenc je imel pomembno vlogo pri uveljavljanju strokovne terminologije izobraževanja odraslih v Sloveniji. Zbral, uredil in opisal je 516 gesel s področja izobraževanja odraslih za prvi slovenski terminološki slovar za izobraževanje odraslih, leta 1991 objavljen v zbirki *Izobraževanje odraslih v Sloveniji* z naslovom *Terminologija izobraževanja odraslih*. Za večino gesel so navedeni tudi izrazi v petih tujih jezikih (angleški, francoski, španski, nemški, italijanski), kar mu je omogočilo nadaljnje delo na tem področju na mednarodni ravni, predvsem v sodelovanju z Unescom. Njegovo kritično razmišljanje o uporabi slovenske strokovne terminologije je bilo tudi del člankov v rubriki Poročila, odmevi, ocene v Andragoških spoznanjih.

Od leta 1993 je kot zunanji sodelavec deloval v vlogi visokošolskega učitelja na Oddelku za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, kjer je bil nosilec treh predmetov iz progama študija andragogike. Andragoško svetovalno delo, Andragogika ciljnih skupin in Primerjalna andragogika so predmeti, ki jih je razvil kot področja študija in jih zdaj razvijajo nove nosilke predmetov. Andragoško svetovalno delo je koreninilo v njegovih izkušnjah s svetovanjem v različnih okoljih (od družinskega do podjetniškega). To je področje, ki ga je razvil tudi v projektih na ACS in opisal v univerzitetnem učbeniku. Primerjalna andragogika je slonela na mednarodnih raziskavah ter aktivnem delovanju v evropskih in svetovnih združenjih. Njegovo delo nadaljuje profesorica Kumpova. Andragogika ciljnih skupin pa je poudarjala izobraževanje različnih skupin odraslih s posebnimi potrebami ali marginaliziranih skupin in je imela odmev tudi v ustanovitvi posebne sekcije v Andragoškem društvu Slovenije.

Dr. Jelenc je bil nekaj mandatov nosilec najvišjih funkcij v domačih združenjih za izobraževanje odraslih, npr. kot podpredsednik in predsednik Andragoškega društva Slovenije. Imenovan je bil tudi v vodstvene organe mednarodnih znanstvenih organizacij Evropsko združenje raziskovalcev izobraževanja odraslih (ESREA – European Society for Research on Education of Adults) in Mednarodno združenje za primerjalne raziskave izobraževanja odraslih (ISCAE – International Society for Comparative Adult Education), sodeloval je v uredniških odborih revij in zbornikov. Njegovo delo označuje posebna zavzetost za vpeljevanje, priznanje ter razvoj koncepta in strategije »vseživljenjskosti učenja« kot vodilnega načela vsega izobraževanja in učenja ter temeljne družbenorazvojne strategije v vzgoji in izobraževanju.

Če bi poskušali izrisati omrežje njegovega raziskovanja in razvijanja andragogike, bi vozlišča pomenili makro in mikro pojavi:

- vseživljenjsko učenje (za vse ljudi, v vseh obdobjih, na vseh področjih) in politične ter sistemske ureditve, ki naj ga omogočijo ter spodbujajo Slovenijo kot učečo se deželo;
- andragoško svetovalno delo, ki naj se približa posameznikovim potrebam in razvija zmožnosti ter spreminja poglede;
- skrb za strokovno terminologijo in natančno premišljevanje ob posameznih besedah;
- obsežne primerjalne mednarodne raziskave in razvoj primerjalne andragogike ter dobri odnosi s profesorji in raziskovalci na drugih univerzah in raziskovalnih institucijah.

Ob teh vozliščih se širijo koncentrični krogi dobrih praks organizacije, vodenja, promocije izobraževanja, sodelovanja s kolegi in študenti. Z obsežnim in raznolikim znanjem ureničuje učenje skozi vse življenje. Njegova dejavnost na področju izobraževanja in učenja odraslih (raziskovalna, društvena, vodstvena, mentorska ...) bo verjetno prinesla naslednjo knjigo o vseživljenjskem učenju, ki se je v strokovnih krogih že veselimo.

Slavlencu iskreno voščimo z željo po nadaljnjem ustvarjanju in delitvi znanja.